

Un florentí quatrecentista a les Corts del segle XXI?

per Montserrat Pagès i Paretas

No, de lluny no és cap Filippo Lippi l'autor del rostre de la profetessa Judit de la parròquia de Santa Maria del Remei de les Corts (Barcelona), per bé que tingui un volgut parentiu amb la Mare de Déu d'una de les obres cabdals del *quatrecentista* florentí, successor de Masaccio i mestre de Botticelli. I tampoc no és aquest il·lustre pintor, l'autor d'una famosa representació de la *Primavera*, o del *Naixement de Venus*, ni tampoc cap deixeble seu, el qui plasmà la testa de Rut, una altra de les quatre profetesses que figuren en la decoració de l'església, acabada d'estrenar l'estiu de 2010, poc abans de la solemne inauguració del nou orgue de la parròquia de les Corts.

El cas insòlit de la decoració de la parròquia del Remei

Les pintures, encara fresques, són obra d'un equip de joves pintors mallorquins formats a la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona, que en aquesta obra s'han volgut alliberar dels dimonis que els escometien del temps de la seva formació acadèmica, en el sentit que havien de ser originals i *moderns* o, millor, *postmoderns*. Aquí els joves pintors mallorquins decidiren de ser fidels a la seva vocació i a les seves preferències i cercaren lliurement els seus models d'inspiració en l'art dels grans mestres de la pintura italiana que treballaren a la Florència del primer renaixement italià, el del segle XV.

Els tres autors d'aquestes pintures decoratives són: Francesc o Cesc Grimalt, natural de Santa Maria del Camí, també llicenciat en Filosofia, molt bon dibuixant, que ha estat, com reconeixen els seus companys, «un poc el director artístic», qui decidia «quin aspecte havien de tenir ses coses». Tomàs Barceló, un altre integrant de l'equip, escultor i deixeble del malaguanyat i notable Josep S. Jassans, és natural de Son Servera; ell assumí «sa part geomètrica de ses pintures». I, com reconeixen els companys, «el motor moral de l'equip», la instigadora d'aquesta decoració, ha estat Bàrbara Biliboni, la més jove de tots tres, que acaba de llicenci-

ar-se (2010) i a qui tots reconeixen una gran capacitat artística. Tots volen manifestar el seu agraïment per la llibertat i la confiança que els ha fet el rector, mossèn Pere Montagut, cosa que els ha impressionat molt, i volen agrair també l'ajuda que els han prestat uns joves de la parròquia, especialment Aleix Forcada.

La tècnica escollida per aquests joves artistes, per qüestió de temps de dedicació, és la de la pintura acrílica, bé que diuen que en un futur els agradaria poder pintar una decoració semblant al fresc.

Na Bàrbara, a més de ser-hi de «fondista», com l'anomenaven els companys, és a dir, de fer-hi els fons, i de pintar les figures de profetes i profetesses, fou qui els engrescà en aquest projecte. En conversa amb el rector de la parròquia, mossèn Pere, li comentà l'aspecte horrible que tenia l'escassa decoració que hi havia pintada al mur de sobre el cambril, amb un Pantocràtor lleig que feia por i els murs buits. Mossèn Pere li preguntà si es veia amb cor de fer-hi alguna cosa. Així, simplement, va néixer la idea. Perquè na Bàrbara en parlà als seus companys, i tots tres, d'acord amb el rector, dissenyaren el programa a partir de les propostes d'en Francesc, que, entre tots, anaren perfilant i completant. Ha estat un treball que han fet gratuïtament i amb una dedicació entusiasta, que s'ha endut moltes i moltes hores i jornades de dedicació completa, de sol a sol. La parròquia només ha sufragat el muntatge de les bastides i el cost de la pintura. Per a ells, en boca de Tomàs Barceló, pintar aquesta decoració, tan descaradament italiana, «sense cap mania, sense cap obligació de ser originals», ha estat un acte d'alliberament. De ser ells mateixos, i pintar com volien, com els agradava de pintar, això és el que han fet a les Corts, sense intentar fer res més que decorar l'església i dotar-la de llum i de color, la qual cosa han aconseguit amb notable encert.

Programa iconogràfic i tractament artístic

D'acord amb mossèn Pere, doncs, traçaren el programa iconogràfic, simple i clar en les línies essencials. A la

paret del fons de la nau, a banda i banda del cambril de la Verge del Remei, la patrona de la parròquia, s'hi desplega una mena de gran retaule amb la representació dels apòstols. Es presenten en una mena d'arquitectura entre gòtica i renaixentista, amb gablets apuntats i arcs rodons separats per columnes, que imita marbres i jaspis de tons clars; aquest marc, amb el blau fosc del fons i el daurat dels nimbes, dóna un cert aire de profunditat a la representació, a més de molta llum i molt color, sobretot pels tons pastels blaus i vermells i els grocs vius de la indumentària dels apòstols. Entre els dotze hi figura també Judes, el traïdor, aquest sense nimbe, la presència del qual els joves pintors defensen perquè, diuen, la traïció també existeix. El malvat, però, està en un racó, girat d'esquena a les imatges sagrades i a l'altar, com en la tradició medieval de representar els que no obeeixen la llei de Déu, actitud amb la qual revela la seva traïdoria,

altres hi treballà per amor a l'art, ha prestat el rostre a Judes, el traïdor. Na Bàrbara, la més jove i ànima de l'equip, ha donat la fesomia a sant Jaume el Menor. A més, els joves artistes han volgut retre un homenatge a un pintor mallorquí, Tomàs Horrach i Bibiloni, el retrat del qual és el de sant Pere.

Aquest, príncep dels apòstols, que es presenta com un ancià venerable, té a la mà la clau del Regne i, també, una església, per fer més clar el seu ministeri. Sant Jaume el Major també porta un atribut diferent del dels altres. Duu una espasa, la qual cosa pot semblar una heretgia i no ho és: és l'espasa amb què fou decapitat. I en això els pintors segueixen també la tradició italiana en comptes de la hispànica, en què es representa com a pelegrí. Sant Andreu té una creu en aspa representada sobre la túnica, símbol o emblema del seu martiri. Joan se'l representa abocat a l'escrip-

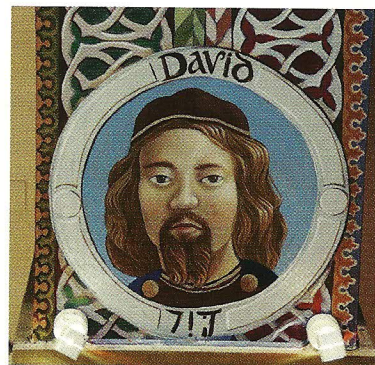

Vista frontal de les pintures al voltant de l'altar.

La profetessa Judit.

El rei David.

(Fotos: David Díaz)

amb la bossa de les monedes a la mà. Tots els apòstols tenen el nom inscrit en llatí al peu de les imatges.

Els pintors han imitat l'art dels florentins en el tractament dels cossos, en les arquitectures i en l'esclat del color. I també intentant que les actituds siguin variades, per fer més viva la representació. Pel que fa als rostres, tots són retrats, no solament del rector de la parròquia, que és fàcil de reconèixer en un dels apòstols, ans els d'ells mateixos, amb un cert sentit de l'humor. Per exemple en Francesc, el *mestre*, que com els

tura, tot posant en evidència la seva condició de testimoni. I els altres apòstols duen un llibre o un filacteri i estan llegint o simplement escoltant els seus companys. Tots es troben com en trànsit, aliens als nostres ulls d'espectadors.

A sota d'aquest retaule colorista i lluminós, dins de sengles medallons, com si es tractés de marbres incrustats, s'hi disposen els símbols alats dels evangelistes, d'esquerra a dreta: l'àngel de Mateu, el lleó de Marc, el toro de Lluc i l'àguila de Joan. I, a sota, a banda

i banda de l'altar, es representen unes columnetes com si fossin els arcs d'un claustre, amb un cel blau intens al fons. I, a sota de tot, simulació de cortinatges.

A sobre del cambril, els artistes hagueren de partir del que ja hi havia i millorar-ne la qualitat: el bust del Pantocràtor a dalt de tot, representat de mig cos, com en l'art bizantí, fent el gest de benedicció, entre l'alfa i l'omega, amb el globus o *mundus* a la mà, emblema de sobirania heretat del món antic. I, a un costat i l'altre, com en un fris, sengles àngels turiferaris que encensen la imatge; rere d'ells, uns altres àngels, un a cada banda, que s'hi acosten amb devoció, i al darrere encara n'hi ha uns altres, el de l'esquerra amb una llarga trompeta, al·lusió al Judici, i el de la dreta amb un instrument musical, una petita arpa. Aquesta és la part de la decoració que té un aire preraphaelita més marcat, que recorda els pintors anglesos de final del segle XIX. Però aquest fris l'han emmarcat amb unes sanefes clares, de colors, que simulen incrustacions de marbres, com en un mosaic cosmatesc, a la manera italiana.

A la nau, al mur de separació de les laterals, amb els arcs extradossats amb sanefes, sobre les columnes, s'hi representen unes sèries de profetes i profetesses

de l'Antic Testament. Se'n representa només el rostre, de grans dimensions i dins de medallons situats damunt mateix de les columnes, entre arc i arc. Els profetes, al cantó de l'Epístola, de la porta de l'església cap a l'altar, són: Abraham, el primer dels patriarques; Moisès, cridat a treure Israel de la captivitat d'Egipte, a qui el Senyor lliurà les taules de la Llei; David, l'elegit del Senyor, el fundador i el gran rei d'Israel, model de tots els reis, es presenta amb l'aspecte d'un home jove i sense corona, més de salmista que de rei, no endebades la tradició bíblica li atribueix la redacció de setanta-quatre salms. El darrer profeta representat, el que està més a prop del presbiteri, és Elies, que pujà al cel endut en un carro de foc, imatge de l'ascensió de l'ànima cap a Déu, una de les figures profètiques més populars.

Les profetesses, que ocupen el costat de l'Evangeli, també des de la porta en direcció a l'altar, són Sara, muller d'Abraham i mare d'Isaac, el fill de la promesa de Déu, model de virtut i exemple de fe, mare d'Israel segons Isaïes i per al Nou Testament mare dels fills de la promesa. Ella i el seu espòs són representats l'un enfront de l'altra, al començament de la nau i, també, de les sèries profètiques d'aquesta església de les Corts. A continuació hi ha tres profetesses cadascuna de les quals són les heroïnes dels llibres bíblics respectius: Judit, representació simbòlica del poble jueu, que seduí i decapità Holofernes. La següent és Ester, que hi figura enfront de David, la qual, casada amb el rei dels perses, utilitzà tot el seu poder per fer fracassar la política contra el poble jueu. I la darrera profetessa és Rut, situada enfront d'Elies, la qual, exemple d'estrangera integrada en el poble escollit, té un lloc especial en la genealogia de Jesús.

En els entrellaços que extradossen els arcs on apareixen representats uns i altres hi ha uns medallons més petits amb símbols i imatges de la seva història i de la història sagrada, com l'escala de Jacob, la torre de Babel, la vara de Moisès, les taules de la Llei, l'arbut ardent, l'arca de l'aliança, el temple de Jerusalem, el carro d'Elies, etc.

Ara, en assistir als oficis i, també, en escoltar el nou orgue de les Corts, inaugurat el proppassat 10 d'octubre, l'audiència no topa amb un mur de tancament fosc, dur i impenetrable, ans amb unes pintures coloristes i lluminoses, especialment les del Nou Testament (i força notables les de l'Antic, que les precedeixen), que ajuden a compartir l'alegria de la bona nova i de la fe, a la manera de les antigues decoracions murals medievals i, així també, permeten un acostament a la història sagrada per mitjà de les imatges.

E S T A B L I M E N T S

PASTISSERIA - BOMBONERIA
GELATERIA

Casa fundada el 1886

Major de Sarrià, 57 - Telfs. 93 203 00 04 - 93 203 07 14
Plaça de Sarrià, 12-13 - Tel. 93 203 04 73 - Fax 93 280 65 56